נא: הניזקין פרק חמישי גיטין

לי והלה אומר מלאתי לך והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע וה"ה דאם אמר לא מלאתי אלא אחד דנשבע מדלא מיפטר כי אמר החזרתי לך אחד מהן במיגו והיינו כר' יאמר והא דנקט החזרתי לך אחד מהן בברייתא ולא נקט ולא מלאתי אלא אחד לרבותא נקט דלא מפטר במיגו דאי בעי הוה טעין טענה מעליתא לא מלאתי אלא אחד קמ"ל דאערומי קא מערים דסבר אי אמינא לא מלאתי אלא אחד בעינן אישתמוטי אימא החזרתי ולא בעינא אישתמוטי דכי האי גוונא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ד:) דאע"ג דמסייעא ליה ברייתא פריך ליה ממתני' דהיכי שביק ממני' מקמי ברייתא ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב שהוא קב ונקי ולבסוף דלא קאי יאמר על כרחו אלא דאמרי בברייתא לפיכך לא קאמר מיתמא: **ורבי אליעזר בן יעקב אומר אבידה פטור.** פירש בקונטרס דמכח מתני' פריך דקשה דלא נקט לישנא דלעיל ולית ליה המולא מליתה לא ישבע מפני תיקון העולם ועוד דאין הכי נמי דלית ליה מתני' דהא הכי שני ליה הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' לכך נראה דפריך אמאי לא מהימן במיגו דאי בעי שתיק דמיגו הוי מן התורה[ה]: **מאי** קטן גדול. הא דלא אמר אלא גדול משום דבעי לשנויי דלא תקשי לרב וכי לא ידע מתני' ועוד משום מתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף נא:) דקתני אבל נשבעין לקטן: **אלא** בדרבה קא מיפלגי. פי' בקונטרס לעולם בטועה קטן ודקא קשיא לך דאין נשבעין על טענת מרא שוטה וקטן הייני כשבא מכח עצמו דכתיב כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום אבל בא בטענת אביו טענה חשובה היא וטעמא דרבנן כדרבה משום דבנו מעיז וקשה דעיקר התירון חסר מן הספר ועוד דבהגהל קמא (כ"ק דף קו:) ממעט נתנו כשהוא קטן וטענו כשהוא גדול משום דבעינן תביעה ונתיבה כאחת שוין וא"כ מהאי טעמא נמי נמעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו בא בטענת אביו לכך נראה לפרש דקאי אמאי דקאמר טענת עצמו טענת אחרים הוא הא דקרי לה טענת עצמו משום דבנו מעיז ומעיז וכדרבנן אע"ג דראב"י סבר דבנו נמי אינו מעיז הכי קאמר להו דרבנן פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבין טענת עצמו: **מפני** מה אמרה תורה מקצת הטענה ישבע. פי' למה לא יהא נאמן במיגו דאי בעי כופר הכל לא מיקלף מהכא דלא אמרינן מיגו ומשני דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וליכא מיגו דאין לו פנים לכפור הכל אע"ג דבכופר הכל אמרינן נמי כפ' הדיינין (שבועות דף מ:) דאשתמוטי קא משתמיט דלכך נתקנה שבועת היסת בכופר הכל מ"מ יומר יש לו פנים לכפור מקצת מלכפור הכל וליכא מיגו אבל אין לפרש שבא ליתן טעם אמאי כופר הכל פטור וקאמר לפי שאין אדם מעיז דהא כופר הכל פטור אפילו במקום שיכול להעיז דהכי נבנו דמעיז פטרוהו רבנן אפילו מודה מקצת במיגו דאי בעי כופר הכל וכן בפ"ק דב"מ (דף ד:) גבי סילעין דינרין פטר [ר"ע] בנזה אומר ג' משום דמשיב אבידה דאי בעי אמר ב' והוי כופר הכל דהא דכתיב בשטר ההילך דמי ופריך נמי מינה התם לאמלא דאמר הילך חייב אלמא כופר הכל פטור ואע"ג דיכול להעיז משום דמסייע ליה שטרא דהא פטור במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל וכופר הכל דפטור גזירת הכתוב דכתיב כי הוא זה משמע דוקא במודה במקצת ולא כופר הכל דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ה.) דתרי קראי כתיבי כתיב הוא וכתיב זה אבל מדחייבה רחמנא שבועה בעד אחד אין להוכיח דכופר הכל פטור דלא מייב מאי נפקא מינה מעד אחד כיון דבגלוי הכי חייב שבועה דאיצטריך להיכא שאין הבעליס יודעין והעד מעיד שגנב לו או שהיה חייב לאביו: **אין** אדם מעיז. אין לפרש לפי שעשה לו טובה כדפי' בקונטרס דהגהל קמא (כ"ק דף קז.) דאם כן בפקדון אלא אין אדם מעיז כל מקום שאותו שבגנבו יודע שהוא משקר כדפי' ריב"ן ואין להאריך כאן: **ובבולי** בעי דלודי ליה. פי' בקונטרס וכי מימא דלא נשבעיניה אשארא דמיגו דאמונא לא חשיד אשבועתא אממונא לא חשיד מדלא כפריה טליה וכי היכי דמודה בפלגא בטליה נמי בעי דלודי ליה וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ו.) מפקינן דלא אמרינן מיגו דאחשיד אממונא חשיד אשבועתא וליכא למימר דהתם מדרבנן הוא דלא חשיד לפי שראו דברים משבועתא טפי מממונא דהא משמע בחזקת הבתים (כ"ב דף נ:) גבי נפכא דרבי אבא דאי הוה אמר לא חטפי הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו דאחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא והיינו שבועה דאוריתא דשבועה דרבנן לא אמרינן ממון שאינו יכול לישבע משלם דתקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאמרינן גבי הוה רעיא בנבא מליעא בפ"ק (דף ה.) לכן נראה דאתא לפרש דלא חיימא כיון דאין אדם מעיז פניו אם כן קושטא דלא אמרינן מיגו דאחשיד אממונא חשיד אשבועתא ולהכי קאמר וכבולי הוא דבעי דלודי ליה דאינו נרגון מעיז דאחשיד אשבועתא חשיד נמי אשבועתא וי"ל דמדרבנן פסול משום דפסלתא תורה לעדות להיות עד חמס ולא גזרו רבנן אלא היכא דנודע פסולו דגמרי הוא להשביעו ואם תאמר מדאורייתא מאי שנא לאו דעדות מלאו דשבועה וי"ל דחמירא ליה שבועה לפי שכל העולם מזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תשא כדאמרינן בריש פרק הדיינין (שבועות דף לט.) ועוד יש לחלק דעל אותו ממון דחשדינן ליה לא חשיד אשבועתא דעל ידי שבועה יפרוש אבל גזלן אממון אחר חשוד כמו שממון אחר לא פירש כמו כן לא יפרוש משבועה ולא קשה מהתם דרעיא דאקהידו ביה דאבל תרי מנייהו אמאי פסול דהנך תרי נרך לגלם ומן השאר יפרוש על ידי שבועה דהא מה שמשלם ע"י עדים אין זה השבה מעליא דעל כורחו הוא משלם: יהבי

הוא דאמר כרבי אליעזר בן יעקב[ו] דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזה הוא שנשבע על טענת עצמו וחכ"א[ז] אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן קטן מידי מששא אית ביה[ח] והתנן[ט] אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים הוא טענת אחרים והודאת עצמו כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי[י] דאמר רבה מפני מה אמרה תורה[יא] מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי למכפריה ליה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוא ומ"ה קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לרבנן כאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועה ור' אליעזר בי"ש מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ר' אליעזר ב"ש קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (ותניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק כמתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל וראי וראי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שחודה לו במקצת:

יא מתני' פ"ד מהלכות טוען ונטען הל' ה סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סימן עה סעיף ג [וסי' פח סעי' לג]:

יב ב מתי' פ"ה שם מ"ע סמג שם עשין"ע מ"מ סי' לו סעיף ח:

יג ג מתי' פי"ח מהל' שטועות הל' ה (ופ"ח מהל' טו"נ ה"ב) סמג עשין עח טוש"ע מ"מ סי' מז סעיף ח:

תוספות רי"ד

אומר לא מצאתי אלא עשרה ואפ"ה פטרינן ליה מפני תיקון העולם דאי רמיית עליה שבועה אתי לאימנועי ולא מיהדר ליה מידי והיאך ר' יצחק מחייבו שבועה בטוענו טענת [דאי] ומהדר הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב פי' ר' יצחק לא סבר כמתני' אלא כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' ומחייב ליה בכל היכא דטעין ליה טענת ברי ולית ליה תקנה דילמא אתי לאימנועי דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע זהו שנשבע על טענת עצמו וחכ"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ואסיקנא דבטועון גדול ואומר לו בפני הלוה לך אבי מנה ובדרבה קמיפלגי דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע מעיז פניו בפני ב"ח ובכולהו בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכולהו בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דמשתמיט מיניה סבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי בכולהו ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא. ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוא ומ"ה קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לרבנן כאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועה ור' אליעזר בי"ש מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ר' אליעזר ב"ש קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (ותניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק כמתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל וראי וראי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שחודה לו במקצת:

מסורת הש"ס

ו) מתוכות יח. [שבועות מכ.]. ז) שבועות לח:. ח) מתוכות יח. כ"ק קז. שבועות מכ: כ"מ נ:. ט) [דף לח:]. י) [וע"ע תוס' מתוכות יח. ד"ה ור"א].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בע"א) הגיא בבה"ד ולכבוש דלא קאי אאבר. וכיולא בזה כ"כ דף ק ע"א ע"י כתד"ה כגון:

מוסף רש"י

והאכלתיו פרס. והחזרתי לו תלי יהחלתיו ביד. הרי זה נשבע. על הלאר (שבועות חב.). ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. מן השבועה, בתמיה, הא תקנתא דרבנן היא, המולא מליתה לא שבע מפני תיקון העולם, וכיון דכי אינו תובעו נמי מחייב ליה שבועה, הרי אין לך משיב אבידה גדולה מזו ותיב (בחוכות יח.). בטוענו קטן. יתום קטן תובע (שבועות מב.). על טענת חרש שוטה וקטן. כגון שטוענו נרמיה, דחרש שדבריו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע (שם). טענת אחרים הוא. ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו (שם). אלא בדרבה קמיפלגי. אלא לעולם בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן, הני מילי כשטוענו קטן אבי נתתיו לך וקרא כתיב כי יתן איש אל רעהו ולא קטן, ומהכא יליף לה בשבועות אבל הכא שבא בטענת אביו אמר ליה לר' אליעזר בן יעקב נשבעין, ורבנן אליבי עליה דטוענו גדול וקרו ליה משיב אבידה ובדרבה קא מיפלגי (שם). מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע. ולא חשבי כמשיב אבידה לפטרו אלא כפר אבטלו (ב"מ ג.). אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. אין אדם מעיז פניו בפני זה שעשה לו טובה, הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה, דאי לאו קושטא בהדיה לא הוה מלי למכפר ביה, והיכי דמודה מקצת בטלה בעי למכפריה יהא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז (ב"מ קו.). ובבולי בעי דלודי ליה. וכי מיתמא דאחשיד אממונא חשיד אשבועתא ולא נרמי עליה שבועתא, לא אחשיד אממונא, לפי שבראנו היה מודה בטלו אלא שאין בידו לפרוע ופסר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה (ב"מ ג.). לא שנא בו ולא שנא בבנו. ואפילו הוא קטן, אינו מעיז. ולהכי קרי ליה טענת עצמו עלמו, משום דטענת קטן בעלמא ליה כה משאל (כתובות יח.). אבל בבנו מעיז. ואפילו הוא גדול (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com